

ידע לא ילדי בלשון שנייה: מקרה הסبيل

אידיס אלפישטאי ודורית רכד

אוניברסיטת תל-אביב

מחקר זה בוחן ידע לא ילדים בלשון שנייה בקרב שתי קבוצות פרחי הוראה לאנגלית: סטודנטים אשר העברית היא שפתם הראשונה והעיקרית לעומת סטודנטים אשר האנגלית היא שפתם הראשונה והעיקרית. עקב מרכיבתו וחשיבותו בהקשרו שיח גבויים ולאור הבדלי השימוש בו בעברית ובאנגלית, נבחר מבנה הסبيل כאמצעי לבחינת הידע הלשוני של פרחי ההוראה. מטרות המחקר המגוונות מרמת המשפט ועד לרמת השיח, סיימו תמורה נרחבה ומלאה לגבי ידע הנבדקים באנגלית, וחשו דפוסי הפקה והעדפה שונים לכל אוכלוסייה. בעוד שדובי האנגלית הפיקו יותר מבני סביל בהקשרים של הורדת חשיבותו מבעוד הפעולה ויוטר מבנים מודוקים בהקשרים הולמים, דובי העברית, אשר הכירו פחות אופציות מבניות באנגלית וחסרו מכלול של ידע תקשורתי הנדרש מדובר מיום, הפיקו פחות מבני סביל, יותר צורות שגויות ויוטר מבנים מרחיקים השכיחים בעברית. ההבדלים בין שתי קבוצות הדוברים והמצאים לגבי ידע הסبيل והשימוש בו מוחיבים את תפיסת הידע הנדרש מדובר המiomן ותורמים לחקר לימוד אנגלית והוראתה בישראל.

מילות מפתח: שפה שנייה, דובר לא ילדי, מבנה הסبيل, שיח, דובר מiomן, הוראת אנגלית

מחקר זה עוסק בידע לא ילדים בלשון שנייה, הבא לידי ביטוי בקרב פרחי ההוראה לאנגלית דובי עברית כשפת אם, בהשוואה לפרחי ההוראה לאנגלית דובי אנגלית כשפת אם. הידע הלשוני של פרחי ההוראה נבחן באמצעות מבנה הסبيل והפקתו באנגלית,

בתרגום תלוין-משפט ותלוין-קטע ובהפקה של טקסט, ובכך הוא נותן תמורה נרחבת לגביו יכולותם של הנבדקים להפיק מבני סביל בהקשרים שיח שונים באנגלית. הסביל נבחר עקב היותו מבנה מסומן בעברית ובאנגלית ועקב השוני בין שתי השפות, הבא לידי ביטוי באופן בנית הסביל, בהקשרי השימוש בו, בשכיחותו ובחולופות לבסביל. מטרת המחקר היא לבחון כיצד פרוחיה הוראה לאנגלית דוברי עברית ודוברי אנגלית תופסים את מבנה הסביל באנגלית ואת הקשיי השימוש בו לאור ההבדלים בין שתי השפות.

מבנה הסביל

מבנה הסביל (*חוקן*, הוחלט, ובאנגלית: *is known, has been decided*) הוא מבנה מורכב ומסומן. ביחס לשימוש הרוב בפועל הבלתי מסומן, השימוש בו מועט בהתבסטותה הספרנטנית. בניגוד לפועל, שבו המבצע הוא דמות מרוכזת, הסביל מדגיש את הפעולה ולא את מבצעה (*Dan fixed* Comrie, 1977, 1988; Shibatani, 1985). לנכון במשפט הפעיל *The radio's the radio* המבצע נמצא בעמדת בולטות גבוהה ביותר, בעוד שבסביל (*The radio* *been fixed by Dan*) את המבצע בעמדת רקע נמוכה ביותר. תכונת חוסר ההתחמירות במבצע הפעולה, ואי לנכון הורדת חשיבותו, היא אפוא התכוונה המרכזית והבולטת ביותר של הסביל, והיא קשורה גם לחוסר ציון המבצע במשפט (כגון: הפעלה אוירה) השכיח לרוב בסביל, הן בטקסטים דוברים והן בטקסטים כתובים (De Villiers & De Villiers, 1990; Budwig, 1990; De Villiers & De Villiers, 1985; Shibatani, 1985).

מייקמו השכיח של המבצע בעמדת הנושא ונטית הדוברים למקם את המבצע בעמדת הנושא גורמים להעדפת הפעיל על פני הסביל. נמצא כי קל יותר לקודר להפיק מחדש ולזהות את מבנה הפעיל מבנה הסביל, וכי המעבר לבסביל מורכב ביותר De Villiers & Ferreira, 1994 (De Villiers, 1985; Ferreira, 1994). עם זאת, במקרים שיש שוני העדפת הפעיל להשתנות ולגרום לבחירתו של הסביל המסומן. העדפה ברורה של הסביל מתחכעת לצורך הימנעות מנטיילת אחריות. באמצעות שימוש בסביל ללא מבצע ניתן להימנע מלKİחת אחריות על שבירת חלון, למשל, ולומר: *החלון נשבר, במקום: שברתי את החלון* (Barber, 1975). השימוש בסביל מושך גם לצורך הבעת ריחוק (כמו: *הוסכם ש*), וכן לצורך הבעת עדשה ניטרלית (למשל: *It has been shown that*). במקרים אלה של שימוש בסביל, השכיחים בכתיבה עיתונאית, אקדמית-עionale ו מדעית (למשל: *תדרופה חדשה פותחה במכון וייצמן*), יש הדגשה של מקבל הפעולה והמעטה בחשיבות המבצע. בכך השימוש בסביל מייצג את רצונו של הכותב להישמע אובייקטיבי ואמין ככל הניתן, וגם להתמקד בפעולה או בתהילך, כנדרש בסוגות אלו (Berman, 1979; Hurwitz, Miro)

Afao בידע לשוני נרחב של הדוברים, המאפשר ממשק בין מבנים לשוניים לבין סוג השיח ההולם אותם יותר, ונמצא שהוא משקף אוריינות לשונית בכתיבת ובדיבור אצל דוברי עברית ילידיים (Alfi-Shabtay, 1999).

הסביל באנגלית ובעברית

העברית והאנגלית חולקות אותו בסיס פרגמטי ואוטו עיקרין החלפה תחבירי ביצירת הסビル: בשתי השפות מתחלף הסדר בין המבצע ומქבל הפעולה במשפט הפעיל, ונעשה שימוש של מבצע הפעולה בתחום צירוף המבצע (על-ידי). באנגלית המשפט הפעיל: *John, The window was broken by John*, משנה מעבר לסתיל ל-*broke the window* ובעברית המשפט הפעיל: *דן מזיקן את החלון משנתה בסビル לד'* החלון תזקן על-ידי דן. בעברית ובאנגלית הצירוף השmani המביע את מקבל הפעולה במשפט הסビル הוא בעל צורה מורפולוגית ותחבירית זהה לו של משפט הפעיל (Comrie, 1988), ומיקומו של הנושא המוזן במשפטים הסビル הוא באותו מקום שבו נמצא הנושא במשפט הפעיל. זיהוי הסビル בשתי השפות נעשה לפיכך באמצעות השינוי בפועל וכן בעזרת צירוף המבצע (Keenan, 1985).

אולם, קיימים פרמטרים דקדוקיים ופרגמטיים נוספים, המבוחנים בין מבנה הסビル ותפוצתו הלשונית בעברית למונח ותפוצתו באנגלית. הבדל אחד הוא מורפולוגי. בשתי השפות מתחבצע שינויי מבנה הפועל: באנגלית הוא כורך בשלוב מבנה Past (be + PP) Participle בתחום הפועל: *The wine was served by John*, ואילו בעברית הוא מתחבطا בחילופים מורפולוגיים ובמעבר מבניין פועל (קל, פיעל, הפעיל) לבניין סビル (נפעל, פועל, הפעול) בדרגות שונות של פרודוקטיביות: בנייני פועל והופעל הם הפרודוקטיביים ביותר כסビル של פיעל והפעיל. עם זאת, בנייתו של הסビル בעברית אינה מורכבת יותר מבנייתו של כל סוג פועל אחר בעברית (Berman, 1993).

ההבדל העיקרי בין מבני הסビル בשתי השפות נועד בתפוצתם השונה בכל שפה, ונובע מן המבנה התחבירי השונה של האנגלית והעברית. האנגלית דורשת תמיד נושא שטח, גם אם הוא חסר משמעות תוכנית, כמו: *it is raining there*. *Its snowing* וכו' ב-*there* were dozens of people in the room. לכן, במקרה של שינוי פרנסקטיביה והתחמירות במצב מסוים, בפעולה או בתהילך, מבנה הסビル, המכיל נושא שטח, הוא המועדף ביותר לציון הורדת חשיבותו של מבצע הפעולה (Keenan, 1985). העברית, לעומת זאת, כוללת מגוון מבנים סתמיים חסרי נושא, המשמשים-Amצעי להורדת חשיבות המבצע, כגון: פעלים בגוף שלישי רבים: גנוו לי את הארנק, או פועל מודאלי וצורת מקור, כמו: צדי

לספר לו. מבנים אלה שכיחים בעברית הדבורה כמו גם בכתבובה, והם נרכשים בגיל צער (Berman, 1990). שימוש נרחב נעשה בעברית גם בגוף שני – 'אתה' – כמבנה סתמי חסר נושא, כמו: אתה אף פעם לא יכול לדעת. באמצעות מבנים אלה יכולים דוברי העברית לשנות את התמורות בשיח מבליל בוצע מעבר תחבירי מפעיל לסביב. היעדר נושא לקסיקלי במבנים אלה גורם להם גם להיות קלים להפקה ולחולון, בניגוד למשפטי סビル שבהם נושא לקסיקלי (Alfi-Shabtay, 1999; Berman, 1979, 1980; Chafe, 1994). הבדל נוסף בין הסビル בעברית ובאנגלית קשור בטוחה ההחללה של הסビル. באנגלית טוחה ההחללה רחבה יותר וככל הן את המושא היישר (DO) והן את המושא העקיף (IO) – במבנה הדו-מושאי. לפיכך, המשפטים *Mary was sent some flowers by John* הם משפטים דקדוקיים באנגלית, המתיחסים למפעיל הפעיל (John sent Mary (IO) some flowers (DO)). לעומת זאת, העברית מאפשרת קיום סビル ממושא ישר בלבד, וכך במשפט הדו-מושאי: דין נתן ספר לרחל, ניתן לשנות לבסビル רק את המושא היישר: ספר ניתן לרחל (על ידי דין) ולהופכו לנושא התחבירי במשפט, ולא את המושא העקיף, ולכן: רחל ניתנה אינו יכול לשמש המטרה של המשפט דין נתן ספר לרחל (Berman, 1978, 1979).

קיים של מבנים חלופיים לסビル בעברית, כמו גם העובדה שלא ניתן (או לא קביל) לייצור סビル מכל המשפטים היוצאים בעברית (למשל: הוא סטר ל', מהזקים את היותו של הסビル מבנה מסומנן בעברית, המאפיין שיש מרוחק ובבלתי אישי, השכיח בשפה הכתבובה, שבה ניתן לשכתב את הטקסט ולעורך מחדש). לפיכך, מבנה הסビル נרכש על ידי דוברי העברית בסביבות גיל 9, מאוחר יותר מאשר באנגלית, ואילו מבני סビル מורכבים עם פסוקית מבעצם כמעט כמעט ולא מופקים לפני גיל 10 (Berman, 1985). הפחת מבני הסビル בתוך שיח מתאזרת עד לגיל בית-ספר ולעתים גם לאחריו, ומהוות ממד לאוריינות לשונית בקרב דוברי עברית (Alfi-Shabtay, 1999).

מבנה הסビル בעברית ובאנגלית תלויים אפוא באותו פרמטרים תחביריים ופרוגטיטיים, אך הם שונים בצורתם המורפולוגית, במסגרת התחבירית ובמידת השימוש בהם, וכן במקרים החלופיים הקיימים בכל אחת משתי השפות לצורך הבעת משמעותם הסביר (Tobin, 1994). מרכיבתו של הסビル ומוסמנותו מוכרים לכותבי תכנית הלימודים באנגלית, ולכן נלמד מבנה הסビル באופן מפורש רק משנה הלימודים הריבועית ללימוד אנגלית (כיתה ז') (English curriculum, 1988).

בקבוצה תוכנותיו אלה ולאור ההבדלים בין מבנה הסビル בעברית ואנגלית, נבחר מבנה הסビル כנקודת ההשווואה המרכזית במחקר זה לבחינת הידע הדרודוקי באנגלית אצל פרחיה-הוראה לאנגלית.

למייטב ידיעתנו, המחקר היחיד שנעשה עד היום המשווה בין ידע מבני סביל בקשר דוברי עברית ודוברי אנגלית מוצג אצל סליינגר (Selinger, 1989), ובו הוא מתאר עכודה שלא פורסמה של סליינגר ורובינשטיין (Selinger & Rubinstein, 1975). במחקר המדוחה, שישה סטודנטים דו-לשוניים דוברי עברית ואנגלית, ושש מזוכירות דוברות אנגלית, התבקשו לתאר באנגלית כיצד תהליכי מתבצעים. לדוגמה: *how mail is sent and delivered*, קרי: איך שלוחים דואר. מרבית מבני הסביל נמצאו בטקסטים של דוברי האנגלית ורק מיעוט אצל דוברי העברית. בדיון על תוצאות המחקר, סליינגר (1989) טוען כי דוברי העברית נמנעו מהשימוש בסביל באנגלית, מכיוון שהם ממעטים להשתמש בו בשפה אם.

מטרת המחקר ותיאورو

מחקר זה עומד על מאפייני הידע הלא-ילידי של דוברי שפה שנייה מיומנים על בסיס הפクトו ו שימושו של מבנה הסביל באנגלית ובעברית. פרחיה ההוראה لأنגלית נבחרו כאוכולוסיות המחקר עקב שליטותם בעברית ובאנגלית, הנובעת מה캐ורתם הלשונית והמטאלשונית בשתי השפות. כמורים לשפה זורה הם גם נדרשים ללמד מבנים דקדוקיים באנגלית, ולכן יש להניח שהם בעלי יכולת מטא-לשונית וכישורות לשונית גבוהה בשתי השפות (Bialystock, 1991). במסגרת המחקר נבדקו שתי קבוצות באמצעות שלוש מטלות: תרגום משפטים מעברית לאנגלית, תרגום שיח מעברית לאנגלית והפקת תדריט באנגלית. השימוש שבחוקר בין רמות שונות — מרמת המשפט ועד לרמת השיח — נותן לנבדק הזדמנויות מגוונות להפקת הסביל ומקרה לחקור זוויות ראייה שונות לגבי ידע הנבדק ותפיסתו הלשונית.

שאלות המחקר

1. כיצד תופס דובר ילדי את העדרות המבניות של שפת האם ושל שפת היעד, והאם בסביל באנגלית.
2. מהן האסטרטגיות החלופיות למבנה הסביל באנגלית בקשר לדוברי עברית ודוברי אנגלית, ומהן הסיבות לשימוש בהן.
3. מה מידת ההשפעה של קשרים לשוניים שונים — תחביר (תרגום משפטי) מול שיח (תרגום קטע והפקת שיח) — על הפקת הסביל וחלופותיו באנגלית בשפת האם ובשפה היעד.

שיטת המחבר

המדגם

54 פרחיחוראה לאנגלית בשנה השניה ללימודיהם, הלומדים מכללות לחינוך במרכז הארץ. כולן נשים בגילאי 22-35, ממייצב סוציא-אקונומי גבוה. קבוצה א' כוללת 34 פרחיחוראה לאנגלית דובי עברי כלשון אם (להלן: דובי העברית) וקבוצה ב' כוללת 20 פרחיחוראה לאנגלית דובי אנגלית כלשון אם (להלן: דובי האנגלית). הנבדקים התבקו תקופה תחילת לפרט לגבי מקורות הדעת שלהם באנגלית. כל דובי העברית במדגם למדו אנגלית בכתיספֶר בארץ. שלושים מתוכם דיווחו על קריאה שוטפת של ספרים, עיתונים ומגזינים באנגלית, וחמשה דיווחו על לימודי אנגלית באופן פרטי וגם על השתתפות במשלחות נוער לארצות דוברות אנגלית. עשרה דיווחו על משפחות ועל חברים בארצות דוברות אנגלית, או על שימוש באנגלית בתקופה שבין לשנתיים במסגרת שהות בחו"ל. מקורות נוספים לגבי ידע האנגלית היו עבודה במלוון או בעיתונים ישראליים בשפה האנגלית.

כלי המחבר: חומריים

המחקר כלל שלוש מטלות מובנות וモובנות-למחצה מרמת המשפט ועד לרמת השיח, המתחזקות בהפקות שונות של הסبيل בעברית ובאנגלית:

1. תרגום עשרה משפטים בתוך הקשר מעברית לאנגלית.
2. תרגום שיח עיתונאי אוטנטיק מעברית לאנגלית.
3. הפקה: כתיבה מסריט (script) באנגלית העוסק ב��וי יצור של פריט אופנתי.

המטרות ומחקרים הגישוש

1. מטלת תרגום המשפטים כללת עשרה משפטים לתרגום מעברית לאנגלית (ראו נספח). מטללה זו מהוות "צורה" לנושא, שכן היא מתרכזת בתחום המשפט בלבד, ובכך היא מאפשרת להתמקד בתחביר ופחוות בשיקולים פרוגמטיים הכרוכים בתרגום טקסט שלם או בהפקתו. לפני ביצוע המחבר הובאו כל המשפטים בעברית לשיפוט בקרבת עשרה דובי עברית אקדמיים. לאחר השיפוט בחרכנו את כל המשפטים שהייתה הסכמה מלאה בין המעריכים לגבי תקינותם, והם ניתנו כמחקר גישוש ראשוני לעשרה דובי עבריות ילידיים ולעשרה דובי אנגלית ילידיים. על סמך ביצועיהם נקבעו עשרה משפטים כמרכיבי המטללה שברמת המשפט. עקב קיומם של מבנים חולופיים לבנייה הסبيل בעברית, ניתנו מחצית מן המשפטים בסביל (כגון: הוחלט להעביר את ההרצתה לחדר 273) ומהחצי השני בנושא סתמי (כגון: לא אמרו לי שיש מבן היום, או בכלל לא התיוכנنت).

2. מטלת התרגום שברמת השיח כללה תרגום מעברית לאנגלית של קטע עיתוני אינפורטטיבי מתוך העיתון "ידיעות אחרונות" (ראו נספח). יתרון המטלה ברמת השיח נעוץ במורכבותה, ובכך שהיא מאפשרת בחינה רחבה יותר של הטקסט, תוך החיה וניתוחים פרוגמטיים, טקסטואליים, לקסיקליים ותחביריים של הנבדק (Widdowson, 1971). הקטע נבחר עקב היותו אותנטי וכשל טיבו האינפורטטיבי, המזכיר שימוש באוצרו הרחקה (Hurwitz Miro & Johnson, 1992). הוא ניתן כמחקר גישוש ראשוןי לעשרה דוברי עברית ילדים ולעשרה דוברי אנגלית ילדים, ועל סמך ביצועיהם הוצע מהקטע משפטים שככלו פירוט מיותר.

3. מטלת ההפקה שברמת השיח ביקשה מן הנבדקים להפיק טקסט של תסריט באנגלית המתאר קו ייצור של פריט אופנתי על כל שלבי ייצורו (ראו נספח). מטרת מטלה זו היא לבחון את אסטרטגיית הכתיבה של שתי קבוצות פרחי-ההוראה לאנגלית בנסיבות כתיבה אותנטית, ולעומוד על ההבדלים ביןין בכל הקשור למידת השימוש בסבב ובעצמי הרחקה נוספים במסגרת כתיבת תסריט באנגלית. בוגדורן לנרטיב, תסריט הוא טקסט גנרי, המכיל סדרה של שלבים הבאים בזה אחר זה (Berman, 1995). כתיבת תסריט על קו ייצור מתמקדת בתוצר ובתהליך ולא במעשה הפעולה, ולכן היא אמורה להפיק מבנים סבילים וסתמיים.

הרעון לכטיבת תסריט על קו ייצור של פריט אופנתי נלקח גם הוא מסיטואציה אותנטית, מאופרת הסיכון האמריקאית "היפים והאמיצים": באחד מפרקיו סדרה זו, נערךראיון עבודה למתחמה צער, שהתקבש לתאר את קו הייצור של פריט אופנטי בחברה, והתייאור שהתקבל היה, מתחילה ועד סוףו, בסבב. מטלת ההפקה נבנתה על בסיס הוראות דומות לאלו שנצפו בסדרות הטלוויזיה, והן ניתנו בעברית ובאנגלית. על מנת להקל על הכתיבה מבחינה תוכנה, ובמטרה ליצור מסגרת תוכניתמושחתת לכל הטקסטים שיופקו, הוספנו אוצר מילים רלוונטי למטלה, וטרם עירכת המחקר היא ניתנה כמחקר גישוש ראשוןי לעשרה דוברי אנגלית ולעשרה דוברי עברית.

מהלך המחקר
שלוש המטלות נאגדו יחדיו עם השאלה לגבי מקורות המידע של הנבדקים באנגלית, והועברו במסגרת שיעור במכלה, בן 90 דקות, בנווחותנו.

השורות המחקר

בשל ההבדלים בין מבנה הסבב ותפוצתו בעברית ובאנגלית ציפינו לדפוסי שימוש שונים בסבב באנגלית בקרבת שתי אוכלוסיות המחקר. באופן כללי ציפינו למצוא יותר מבני

סביר בקרוב דוברי האנגלית יותר מבנים שגויים באנגלית אצל דוברי העברית. באופן ספציפי שיערנו כי דפוסי ההופעה של סוג התשובות יושפעו מסוג המטלה וסוג משפט המקור.

לגביו מטלות התרגום שיערנו כי:

(1) דוברי האנגלית יהיו פחות כפופים למשפטים המקורי בעברית, וכי הם ישמשו יותר בסביבה כאמור הראה, וגם יפיקו יותר מבנים המשקפים ידע אורייני באנגלית מדברי העברית.

עקב המורכבות הכרוכה בתהליך תרגום קטע (Widdowson, 1971), ציפינו (2) למbensים שגויים בקרוב שתி הקבוצות במטלה תרגום השיח, עם תקינות משפט גבוהה יותר אצל דוברי האנגלית.

במטלה ההפקה שיערנו כי (3) הורדת חשיבות המבצע בתיאור קו יצור תגרום לשימוש נרחב יותר של סביל בטקסטים של דוברי האנגלית לעומת אלו של דוברי העברית.

תוצאות המחקר

כל אחת משלוש המטלות נזנחה תחילתה בנפרד ולאחר מכן היא נבחנה ביחס לשתי המטלות האחרות. לפיכך נדון תחילתה במצאים של כל מטלה בנפרד, ולאחר מכן נבחן אותן בהשוואה לתוצאות מטלות המחקר האחרות.

א. מטלת תרגום המשפטים במטלה זו נדרשו הנבדקים לתרגם לאנגלית שני סוגים משפטיים: משפטי סביר (או מה אם נמכרו 20,000 עותקים של הספר זהה?) ומשפטים בעלי נושא סתמי (לא מקבלים מהן צ'קים).

ניתוח לפyi סוג התשובות

תשובות הנבדקים לגבי כל משפט סודרו בשתי טבלאות שונות, לפי קבוצת הדוברים. על סמך כל התשובות שהתקבלו, מוינו כל סוג התשובות שבhan השתמשו שתி הקבוצות במהלך תרגום המשפטים מעברית לאנגלית. על מנת להציג מהימנות בקידוד סוג התשובות, הקידוד בוצע על ידי שני מעריצים (כותבות המאמר, שתיהן בלשניות), ולאחר שהגענו למתחם גבוה (מעל 90% הסכמה), סיכמנו את השימוש בכל אחד מסוגי התשובות. לוח 1 מציג את סוגי התשובות שהתקבלו משתי הקבוצות למטלה תרגום המשפטים.

ЛОЧ 1 : סוגי התשובות שהתקבלו מכלל הנבדקים במתלה תרגום המשפטים מעברית לאנגלית

סוג תשובה	דוגמה
סביל	I wasn't told there is a test today
סתמי	They didn't tell me there is a test today
כינוי גוף	No one told me there is a test today
תיקון	The prices of apartments will double by the end of the year
ביטויים	Beware! Construction of bridge in progress!
פעיל	I didn't know there is a test today
אחר (לא פועל)	Checks are not acceptable here
אנגלית שגوية	So what if 20,000 copies were sale?

מצאים

לבדיקה אחוֹז ההפוקה של כל אחד מסוגי התשובות במתלה תרגום המשפטים ועשו ניתוחי שונות דרכיווניים: קבוצה (2) סוג משפט מקור (2): מבני סביל ומבנה סתמי. לוח 2 מציג ממוצעים וסטיות תקן (באחוֹזים) בהפקות של כל תשובה במתלה תרגום המשפטים לאנגלית, לפי קבוצת מחקר ולפי סוג משפט מקור (סביל וסתמי).

ЛОЧ 2 : ממוצעים וסטיות תקן באחוֹזים בהפקות של כל תשובה במתלה תרגום המשפטים לאנגלית, לפי קבוצת מחקר ולפי סוג משפט מקור (סביל וסתמי)

קבוצה	משמעות	N	SD	M	סביל	סתמי	גוף	תיקון	ביטויים	פעיל	אחר	אנגלית שגوية
דוברי עברית						סתמי					0.0 (9.2)	5.9 (7.1)
דוברי אנגלית						סביל					1.2 (4.7)	7.6 (11.0)
סך הכל						סתמי					0.7 (3.1)	2.9 (5.8)
סך הכל						סביל					1.0 (4.4)	5.0 (8.8)
						סתמי					0.3 (1.9)	4.8 (6.8)
						סביל					1.8 (7.4)	4.2 (7.1)
						סתמי					0.0 (8.5)	6.8 (10.0)
						סביל					6.6 (9.5)	0.0

מלוח 2 ומיניותה הממצאים עולה כי השعروתינו לגבי מטלה תרגום המשפטים אוושו בחלוקת. כאמור, הייתה השפעה לשוג משפט המקור: משפט מקור בסביל (כמו: הוחלט להעביר את הרצאה) הובילו לריבוי תשוכות סבילות ($F(1, 52) = 62.66, p < .001$) (78.8%) (למשל: *It has been decided to move the lecture*) (6.7%) (למשל: *The prices will double*) (

- אצל שתי הקבוצות ($p < .001$) (על משמעות המשפט 'מבנה תיכון' ראו הסבר להלן).

 בעוד שמשפט המקור בסתמי (כמו: *לא אמרו לי שיש מבחן היום*) הובילו לריבוי תשוכות בסתמי (46.3%) ($p < .001$) (8.7%) (למשל: *They didnt tell me*), ולהפקת כינויי גוף (8.7%) ($p < .001$) (No one told me) (F (1,52 = 27.03, p = 0.001) אצל שתי האוכלוסיות. כמו שוער, רק דוברי העברית הפיקו צורות שגויות באנגלית ($p < .001$) (8.2%) ($F(1, 52) = 7.05, p = .001$) (ללא קשר לשוג משפט המקור – הן כמשמעות המקור היה בסביל והן כמשמעות המקור היה בסתמי).

לעומתם, דוברי האנגלית הפיקו, כאמור, יותר ביטויים קבועים (9.3%) מדברי העברית (1.3%) ($F(1, 52) = 22.26, p < .001$). השימוש בביטויים קבועים, המשקפים ידע גבוה בשפה, בלט במיוחד בתרגום המשפט: זהירות, בונים פה גשר! משפט זה תורגם על-ידי מרבית דוברי העברית לבסביל (64.7%) (*Be careful, a bridge is being built*), בעוד שדוברי האנגלית גילו, כאמור, תלות נמוכה יותר במשפט המקור בעברית, ומתווך היכרות עם אופציות מבניות רבות בשפתם העדיפו מבנים אידיאומטיים כמו: *Danger! Building bridge Caution! Bridge under construction!* גם בתרגום משפט המקור: לא מקבלים פה צ'קים. בעוד ש מרבית הנבדקים תרגמו את המשפט לבסביל – *Checks are not accepted*. *Checks not accepted*: את הביטוי *No payment by checks* בצד שימוש בלשון כותרות: *No payment by checks*. בינו לבין שוער, לא נמצא הבדל בין הקבוצות בהפקת הסביל והסתמי, אך נמצא הבדלים בהפקת התיכון ($F(1, 52) = 70.78, p < .001$). מבנה התיכון (התגלל, *undergo*), הממוקם בין הפעיל לבין הסביל, נחפס כחלק ממכלול הבסביל, ולכן מכונה כמו "Middle Passive". התיכון מבטא התרחשויות ספונטניות או "אורותומיות", שאரעו כמו עצמן ולא התערבות מעצמו, ובוודמה לסביל מתקף בו מקבל הפעולה בנושא, אך לא ניתן לצרף אליו פסוקית מבעצם ('על-יך') כמו בסביל (Berman, 1979; Shibatani, 1985). במתלה תרגום המשפטים נמצא יותר מבני תיכון אצל דוברי האנגלית (16%) מאשר אצל דוברי העברית (1.2%). השימוש הרוב בתיכון בקרב דוברי האנגלית בלט במיוחד בתרגום המשפט: מהרי הדירות בישוב יוכפלו עד סוף השנה. הפועל הוכפל שייך לבניין הפועל. ומכאן משמעותו הסבילה בעברית, בעוד שבאנגלית הוא נתפס כתיכון – *will double*.

עקב כך עשו דוברי העברית שימוש יתר בסכיל בתרגום לאנגלית (85.3%): *The prices : (will be doubled)*, בעוד שדוברי האנגלית בחרו בתיכון, בהתאם לתפיסה הפעול בשפתם: *meshmu, באותם הקשרים רטוריים שבהם קיימת העדרפה באנגלית לשימוש בתיכון, השתמשו דוברי העברית בסכיל.*

ב. מטלת תרגום השיח
במטלה זו נדרשו הנבדקים לתרגם לאנגלית טקסט עיתוני בן ארבע עשרה פסוקיות, המכיל שני סוגים משפטיים: משפטי סכיל (כמו: סדרת הספרים 'האוסףית' תורגם לשלושים שפות), ומשפטים בעלי נושא סתמי (כמו: עוד בחיה של הסופרת הקימה במקומ פארק לאומי).

ניתוח לפי סוג התשובות
בשונה ממטלת תרגום המשפטים המתמקדת בעיקר בתחום, מטלת תרגום השיח מונחת גם על-ידי שיקולים פרגמטיים. לפיכך, נקבעו גישה מורכבת יותר לאיתור סוג התשובות ולקיים ברמת השיח. מנינו את מספר הפסוקיות בכל טקסט, ומתוכן הוצאו לצורך ניתוח את תרגומי הפסוקיות שהכילו מבנים הנוגעים למחקר זה. עשר הפסוקיות שננותחו מודגשות בטקסט שבנספח. על מנת לאתר מבנים בלתי תקינים, הובא שילש (18 טקסטים) מס' 54 הטקסטים המתווגמים לאנגלית לשיפורם בפני שני אקדמאים דוברי אנגלית כ舍fatם, והם התקבשו לסמן כל מה שלא נשמע להם תקין בשפתם. בהתאם להערכתם, יכולנו לסווג את התשובות בטבלאות לפי קבוצה, ולאחר מכן למין את סוג התשובות למטלה זו, בדומה למין הבלתי שערכנו במטלת תרגום המשפטים. לוח 3 מציג את סוגי התשובות שהתקבלו משתי הקבוצות במטלת תרגום השיח.

ממצאים
לשם בדיקת אחוז ההפקות של כל אחד מסוגי התשובות שהתקבלו במטלת תרגום השיח, נעשו ניתוחי שונות דו-כיווניים: קבוצה (2) סוג משפט מקור (2): סכיל וסתמי. לוח 4 מציג ממציעים וסתויות תקין (באחוויים) בהפקות של כל תשובה במטלת תרגום השיח לאנגלית, לפי קבוצת מחקר ולפי סוג משפט מקור (סכיל וסתמי).
מלוח 4我们知道 הממצאים עולה כי השعروתינו לגבי מטלת תרגום השיח אושרו ברובן. כאמור, נמצא שהייתה השפעה לסוג משפט המקור: משפטי מקור בסכיל (בישראל נקבע $F(1, 52) = 4.24, p < .05$) (אף עותקים) הובילו ליבוי הפקות בסכיל קטום ($F(1, 52) = 23.45, p < .001$) ולצורך ללא הפעול BE (40,000 copies were sold)

لוח 3 : סוגי התשובות שהתקבלו מכלל הנבדקים במתלה תרגום השיח

סוג תשובה	דוגמה
סביל	<i>A national park was built</i>
סתמי	<i>They established a national park at the town</i>
תיקון	<i>It has sold to date 8 million copies</i>
פעיל	<i>People bought 40,000 copies of the book</i>
אחר (לא פועל)	<i>There is a regular show</i>
סביל שגוי	<i>It was showed in different versions</i>
סביל שאינו הולם	<i>The book was sold 40,000 copies</i>
אנגלית שאינה הולמת	<i>They are bringing for many years a permanent show of Asufit</i>
סביל קטום	<i>It was made into a play, produced in many versions</i>
תיקון שאינו הולם	<i>The story even turned into a childrens play</i>
חוסר תרגום	—

(מודגש להלן) (*It was made into a play produced in many versions.* שהופק רק ממשפטי סביל. משפטי מקור בסתמי (הקיים במקום פארק לאומי) הובילו, לרובוי הפקות בסתמי אצל הקבוצות (*F(1, 52) = 15.93, p < .001*). *They established a national*) (*park*). עקב מרכיבתו של תרגום הקטע נמצאו כמצופה מבנים בלתי תקינים אצל שתי הקבוצות. אולם תקינות המשפט של דוברי האנגלית הייתה, כמשמעותו, גובוה מזו של דוברי העברית, שהפיקו יותר צורות שגויות מבחינה דקדוקית ויוצרו מבנים בלתי הולמים

لוח 4 : ממוצעים וסטיות תקן באחוזים בהפקות של כל תשובה במתלה תרגום הקטע לאנגלית, לפי קבוצת מחקר ולפי סוג משפט מקור (סביל וסתמי)

קבוצה מקור	מספר סביל	N	קבוצה מקור											
			דובי עברית	סביל סתמי	סביל דובי אנגלית	סביל סתמי	סביל הכל	סביל סתמי	סביל הכל	תקון הולם	תקון שאינה הולם	תקון אנגלית שאינה הולם	תקון שאינו הולם	תקון אנגלית שאינה הולם
7.6 (10.0)	0.0 (7.3)	3.7 (7.6)	9.6 (7.7)	5.0 (3.4)	0.8 (7.4)	4.2 (6.8)	3.0 (7.3)	3.8 (2.5)	0.4 (18.5)	61.8 <i>M</i>	34 <i>SD</i>			
9.8 (20.0)	4.9 (11.9)	5.8 (15.0)	0.0 (7.9)	2.0 (12.0)	0.0 (9.5)	4.9 (18.8)	2.9 (18.4)	16.7 (33.7)	7.9 <i>M</i>	45.1 <i>SD</i>	34			
6.5 (9.8)	0.0 (3.1)	0.0 (12.0)	0.7 (8.1)	0.0 (8.1)	10.0 (3.1)	4.2 (3.1)	0.7 (7.6)	10.7 (3.2)	0.7 (14.8)	66.5 <i>M</i>	20 <i>SD</i>			
1.7 (7.4)	5.0 (12.2)	0.0 (12.2)	0.0 (7.4)	0.0 (10.0)	0.0 (15.6)	1.6 (22.8)	3.4 (34.0)	10.0 (22.8)	15.0 <i>SD</i>	63.3 <i>M</i>	20			
7.1 (9.9)	0.0 (6.0)	2.3 (7.6)	6.3 (6.6)	3.2 (9.0)	4.2 (7.6)	4.2 (5.8)	2.1 (8.2)	6.4 (2.7)	0.5 (17.2)	63.5 <i>M</i>	54 <i>SD</i>			
6.8 (17.0)	4.9 (11.9)	3.7 (12.0)	0.0 (6.3)	0.0 (10.0)	1.3 (9.7)	0.0 (17.8)	3.7 (20.2)	3.1 (34.6)	14.1 (34.6)	10.4 <i>M</i>	54 <i>SD</i>			

באנגלית, שהקשרים ואופן השימוש בהם איננו מותאים לשיח הנדרון, וזאת ללא קשר לסוג המשפט במקור (למשל: *They are bringing for many years a permanent show of*:
(As if it were for many years a permanent show of). בהתאם להשעורהינו, דוברי האנגלית הפיקו יותר מבוי סביל (65.5%)
 $F(1, 52) = 3.83, p < .05$ (מדוכרי העברית 56.8%), וגם יותר צורות סビル קטום (10%)
 $F(1, 52) = 16.74, p < .001$, המשקפים ידע גבוה באנגלית בהשוואה לדוברי העברית, שכמעט לא השתמשו במילה זה (0.8%).

סיכום הממצאים ממילוט התרגומים לאנגלית

בשל עצם הדמיון בין ממילוט התרגומים נמצאו דפוסים דומים בתשובות אצל שתי הקבוצות. בשתי ממילוטות משפטים המקורי בסביל הובילו ליותר מבוי סביל, ומשפטים המקורי בסתמי הובילו ליותר מבני סתמי. עם זאת, דוברי האנגלית הפיקו יותר צורותmeshkofot ידע טוב באנגלית, ואילו דוברי העברית הפיקו יותר צורות שגויות באנגלית. מפתה מרכיבתו, נמצאו הבדלים בהפקת הסビル רק בתרגום הקטע, בו הופקו יותר מבני סビル בקרב דוברי האנגלית.

ג. ממילוט ההפקה

ממילוט ההפקה, בניגוד לממילוט התרגומים הסגורות, היא ממילטה פתוחה, שבה התבקשו הנבדקים להפיק קטע כתיבה באנגלית על קו הייצור של פריט אופנתי.

ניתוח לפי סוגי התשובות

המשפטים שהפיקו הנבדקים מרוינו מיוון בלשוני: אורך הטקסטים שהפיקו הנבדקים לא היה אחיד, לנוכח ספרנו את כל הפסוקיות ומיוינו אותן לסוגיהן. סך כל המשפטים שהפיקו כל נבדק נלקח כ- 100%, ונערך ניתוח של התפלגות סוגי התשובות בתוך כל טקסט שהופק. סוגי התשובות שנמצאו מופיעים בלוח 5.

מצאים

לצורך השוואת בין הקבוצות לגבי השימוש בכל אחד מסוגי התשובות, בוצע מבחן t-test for independent samples לוח 6 מציג ממוצעים, סטיות תקן וערכי t, הנמצאים בשימוש בכל אחד מסוגי התשובות בחלוקת ההפקה, מתוך סך כל הפסוקיות לפי קבוצה.

טיבת הפתחה של ממילוט ההפקה חידד את הבדלים בין שתי הקבוצות. לוח 6 עולה כי השערותינו לגבי ממילוט ההפקה אוששו ברובן. הבדלים מובהקים נמצאו בהפקת הסビル:

לוח 5 : סוגי התשובות שהתקבלו מכלל הנבדקים במתלה ההפקה

סוג תשובה	דוגמה
סביל	<i>The article is sketched, changed, sketched again and agreed upon</i>
סビル תاري	<i>The finished product is then sent to the stores</i>
סビル קטום	<i>She adds button, a belt if needed</i>
סתמי	<i>Once it is checked, they report it to fashion magazine</i>
סתמי 'You'	<i>First you have to design the item you want to produce</i>
תיכון	<i>Then it undergoes a process of cutting</i>
מבנים שמנים גורי-פועל	<i>After having designed the gown, the designer sits out</i>
פעיל	<i>At my factory, we design many beautiful evening gowns</i>
אחר (לא פועל)	<i>The designer was very much satisfied</i>
סビル שגוי	<i>The gown is send to quality control</i>
פעיל שגוי	<i>After the designer have the perfect design</i>
אנגלית שגوية ולא חולמת	<i>If the product is very quality</i>

לוח 6 : ממוצעים, סטיות תקן וערכי t בשימוש בכל אחד מסוגי התשובות במתלה ההפקה, מס' כל הפסוקיות של כל נבדק ולפי קבוצות המחקר

t	Df	(N = 20) ס"ת		דובי אנגלית (N = 34) ס"ת		דובי עברית ממוצע %	סוגי תשובה
		ממוחע %	ס"ת	ממוחע %	ס"ת		
-5.2**	52	19.9	35.2	12.7	11.9		סビル
0.7	52	1.1	0.3	3.2	0.7		סビル תاري
0.1	52	2.6	1.3	5.1	1.4		סビル קטום
-1.8	52	5.8	2.6	1.0	0.8		סתמי
-2.7**	52	8.6	7.5	6.3	2.0		תיכון
2.3*	52	1.1	0.2	16.7	6.8		סתמי 'You'
-1.3	52	7.7	9.5	8.7	6.5		מבנים שמנים גורי - פועל
0.7	52	16.7	33.7	26.6	37.7		פעיל
3.7**	52	9.5	9.4	18.8	26.1		אחר (לא פועל)
2.4*	52	0.0	0.0	3.9	1.6		סビル שגוי
2.7**	52	1.1	0.2	6.1	3.2		פעיל שגוי
2.5*	52	0.0	0.0	4.1	1.7		אנגלית שגوية ובלתי הולמת

*p < .05 **p < .01

בטקסטים של דוברי האנגלית נמצאו יותר מבני סביל (35%) מאשר אצל דוברי העברית (12%). דוברי האנגלית הפיקו גם יותר צורות תיכון (7.5%) מדוברי העברית (2%), בעוד שדוברי העברית הפיקו יותר צורות סטמי עם 'You' (קרוב ל- 7%) מדוברי האנגלית (0.2%), וגם יותר צורות ללא פועל לקסיקלי (26%), בהשוואה ל- 9% בקיווב של מבנים כאלה אצל דוברי האנגלית. כמו כן, נמצאו יותר צורות שגויות אצל דוברי העברית (6.5%) בהשוואה לדוברי האנגלית (0.2%).

הבדלים הרכמיים העיקריים מפיזור סוגיה התשובה אצל כל קבוצה מראים, כי דוברי העברית התמקדו בעיקר במבצע הפעולה בהפקת התסריט: 64% מכלל הפסוקיות שלהם היו בפועל או במבנים חסרי פועל לקסיקלי. בעוד שדוברי האנגלית הפיקו טקסטים מאוזנים יותר והתמקדו בכך במבצע והן בפועל: 35% מכלל הפסוקיות שלהם היו בסביב ר- 34% הופקו בפועל (למידע נוספת ראו אלפי-שבתאי, ; 1999 Alfai-Shabtay & Ravid, 2000).

השוואה בין שני טקסטים

שני סוגי אלה של מצב השיח (Berman & Ravid, 1999) מוצגים בשני הטקסטים שלහן: הראשון נכתב בידי דוברת אנגלית והשני בידי דוברת עברית. הדוגמאות הן אמנים משתי קצויות ההפקה (שימוש רב בסיביל מול חוסר שימוש בסיביל), אך הן עושיות להמחיש את ההבדלים לגבי תפיסת טקסט תסריט באנגלית, ולגבי מידת העדרפת הסיביל אצל שתי קבוצות הדוברים. הטקסטים מופרדים לפסוקיות, ובנוי הסיביל בהם מודגשת.

(1) דוברת אנגלית: הפקה של טקסט תסריט

In the first instance the chief designer sits down with his lean / and a design plan is perceived. / The article is sketched, / changed, / sketched again / and agreed upon. / The materials are then chosen / to suit the pattern. / The next stage takes place in the cutting room / where the materials are cut / and made ready for the dress makers / who will sew the pattern / and add any accessories, i.e. buttons, belts, etc. / The dress will then pass quality control / and if it's OK,/ will be distributed to the main retail outlets. / Here they will be doffed / and priced, / put on the tails / and hopefully bought by the shop clients.

מתוך 20 הפסוקיות שהופקו על ידי דוברת האנגלית, 13 היו בסיביל. ניתן לראות כי הפסוקיות הראשונה (הפתיחה) היא בפועל, בעוד שההיליך והסיום מובאים ברובם בסיביל, תוך התמקדות בתהליך ולא במבצע הפעולה. לעומת זאת, הtekst שלහן, שנכתב בידי דוברת עברית, מכיל 14 פסוקיות, שבהן אף לא מבנה אחד של סיביל, והוא מתמקד ברובו במבצע הפעולה.

(2) דוברת עברית: הפקה של טקסט תסריט (הטעויות – בטקסט המקור) *The designer designs a design / which he finds interesting and lovable. / Then he chooses the fabric / which he will use in the design. / The fabric may be silk or velvet, leather and etc... / He cuts the design / and checks it on a model / to see / whether it fits her. / If it doesn't fit, / he repairs it / and revise it to the final shape / that satisfies him. / After that he can show the whole world his wonderful result.*

מבנים חולופיים

במקרים שבהם לא נעשה שימוש בסכיל, הופקו מבנים מרחוקים חולופיים. על מנת לעמוד על האסטרטגיות החלופיות לבניה הסכיל באנגלית, נבחנו הקשרים שיש דו מים אצל שתי הקבוצות, ובهم אותרו מבנים חולופיים שונים: דוברי האנגלית נתו להחליף את מבנה הסכיל במבנה התיכון וגם במבנים שמנויים גורי-פועל, ואילו דוברי העברית העדיפו מבנים סתמיים המוכרים להם בעברית.

מבנים חולופיים: דוברי אנגלית

הtekסטים של דוברי האנגלית הכללו פי שלושה יותר מבני תיכון (7.5%) מן הטקסטים של דוברי העברית (2%). נראה כי במקרים שבהם השתמשו דוברי האנגלית בתיכון (מודגש באות שונה) בכתיבת התסריט, בחרו דוברי העברית בפועל (מודגש באות שמנה).

(3) תיכון: דוברי אנגלית

The tags go on last, after the item has gone through quality control.

(4) פועל: דוברי עברית

When she finishes, she makes a quality control to check if there are any defects. דוברי האנגלית יכולים/agree לגונן את האמצעים הלשוניים שברשותם לצורך ה证实ות בתהליך ולא במציאות: באמצעות הסכיל או התיכון. אולם לגבי דוברי העברית, התופסים את הפועל כזרה המועדרת, התיכון אינו מהוות כלל אפשרות אמיתיות.

מבנים שמנויים גורי-פועל (כגון: *clarification, ugliness*) הווים אמצעי חולופי נוספת בהפקותיהם של דוברי האנגלית. אלו הם שמורות עצם מופשטם, המתיחסים למושגים, למאורעות, לתחביבים או למצבים, ובניגוד לפעלים באנגלית, הם אינם דורשים נושא שטח, ומשמעותם משמעות סתמית, בלתי אישית ומרחיקת. מבנים אלה שייכים למורפולוגיה של הגזירה, בנייתם אינם פשוטה ו אף מסומנת, ולכן היא משקפת ידע

אוריני, הדורש תחביר מורכב ואוצר מילים עשיר, בנוסף לידע הנדרש לשימושם ההולם בשיח (Ravid & Avidor, 1998). במחקר זה נמצאו הבדלים, אם כי לא מובהקים, בשימוש במונחים שמניים גזורי-פועל: יותר מבניים הופקו על ידי דוברי האנגלית (מודגשים להלן באות שונה), לעומת דוברי העברית, שהעדיפו פעילים מוטים (מודגשים להלן באות שמנה).

(5) מבנים גזורי-פועל: דוברי האנגלית

On completion of the design as well as the purchasing and market planning the manufacturing process begins, usually followed by an advertising campaign.

(6) פעילים מוטים: דוברי עברית

Finally, he manufactures it in an attractive price, moreover, he has to advertise it in a fashion magazine. Then he has to pay that customers and sellers will buy it.

מבנה חלופיים: דוברי עברית

שני מבנים חלופיים הועדפו במיוחד על ידי דוברי העברית בכתיבת תסריט באנגלית: מבנה סתמי בגוף שני יחיד (You) (6.8%), ומבנה חסרי פועל לקסיקלי (26.1%). שני מבנים אלה מצביעים על השפעתן של העדפות מבניות בשפת האם על הפקת טקסט באנגלית.

מבנה סתמי בגוף שני מכילים מבנה תחבירי פעיל, שבו מתפקיד You כנושא ומשמש כאמצעי הרחקה (כמו: *You should consider the fact that it is a long procedure*). למروת השימוש ב-You, ההתייחסות איננה למאזין, כפי שמצויה ממשמעו המילולית, אלא למשהו גנרי, מעורפל וסתמי (Myhill, 1997). 7% מן הפסוקיות של דוברי העברית הכילו מבני סתמי You, בעוד שדוברי האנגלית כמעט ולא השתמשו במבנה זה. לדעתנו, השימוש בסתמי 'You' אצל דוברי העברית (מודגש להלן) נובע ומושפע מבנה הסתמי בגוף שני ('אתה') הוכח בעברית (כגון: אתה אף פעם לא יכול לדעת). והוא הועבר על הקשיי השימוש שלו בעברית לטקסטים באנגלית (Berman, 1999). כדי להמחיש נקודה זו, נבחן את שני הטקסטים הבאים.

(7) סתמי You: דוברי עברית

In order to make a shirt you first have to decide on the materials. Which fabric will you use? After choosing the material, you should start designing the shirt

(8) סביר : דובי אנגלית

Decisions are made regarding fabric & accessories & then sewed and tried on modals. After final approval, the dress is cost & sent to be manufactured.

נראה כי במקרים שבהם השתמשו דוברי העברית בסתמי You, העדיפו דוברי האנגלית את השימוש בסביר באמצעות אמצעי הרהקה. עקב לכך נוצרו שני טקסטים שונים, שכן התסריט של דוברי העברית נשמעו יותר יותר כדי הורכה להכנת פריט אופנתי מאשר תסריט, המתאר את תהליך הכנתו של אותו פריט. השוני בין הטקסטים נועד בשילוב בין גוף שני You למבנים מודאליים כמו : have to, should, need. מרכיבת של הוראות, השונה מן הטקסט, שאותו הם התבקשו לכתוב. הטקסטים של דוברי האנגלית, לעומת זאת, כללו אמצעי הרהקה הולמים כסביר וכתיון.

Our main goal is to create the most fashionable buildings that will be used for fashion shows, such as shirts and trousers made of various materials, such as cotton, polyester, and others. The models are responsible for showing these products to us. They are the sellers and we are the customers.

(9) מבנים חסרי פעולה : דובי עברית

The best thing to have in this stage is a quality control. Then, the models and the fashion magazines are responsible for showing these products to us. They are the sellers and we are the customers.

(10) סביר : דובי אנגלית

The next step will be to hand the designed plan to the cutting room, where the dress will be manufactured. After that point it will be checked for any defects and remarks will be made to whether repairs are needed.

דיון ומסקנות

מחקר זה עמד על ידע לא ילדי בלשון שנייה בקרב דוברי שפה מיוונים, באמצעות מבנה הסביר המוסמן ועל בסיס הבדלי השימוש בו בעברית ובאנגלית. שימושי הסביר ותפישתו באנגלית נבחנו בקרב שתי קבוצות פרחיה-הווארה לאנגלית: דוברי אנגלית ודוברי עברית, שהתקשו למלא שתי מטלות תרגום מעברית לאנגלית, ברמת המשפט וברמת השיח, ולהפיק טקסט תסריט באנגלית. מטלות המחקר המגוונות בהקשרו השיח השונים

ואופיין המובנה (תרגום), לצד דפוסן הפתוח (הפקה), כמו השימוש בו את זו וסיפקו תמונה נרחבת ומלאה לגבי הידע הלשוני של הנבדקים ותפיסתם הלשונית.

דפוסי העדרפה שונים נמצאו אצל שתי האוכלוסיות לאורך מטלות המחקר השונות: דוברי האנגלית השתמשו יותר בסביל ובתיICON וגם במבנים שמנים גוורי-פועל באמצעותם הרחוקה, ואילו דוברי העברית נטו להשתמש במבנים שלהם מבנה תחבירי פעיל: סתמי You ('אתה') השכיח בעברית, ובמינים חסרי פועל לקסיקלי, שבאו לידי ביטוי במלת הפקה. דוברי העברית הפיקו גם יותר צורות שגויות ובתי הולמות באנגלית בכל מטלות המחקר.

בכל שלוש המטלות הוכיחו דוברי האנגלית ידע גבוה יותר בשפה, בעצם השימוש הרב שעשו במבנים המשקפים ידע אורייני גבוה באנגלית. הזרות לשטייהם בשפה על היבטיה המבניים, הרטוריים והדיסקורסיביים השתמשו דוברי האנגלית בסביל ובתיICON באמצעותם הרחוקה במטלות המחקר השונות, והיו גם פחות כפופים למשפטי המקור בעברית, מה שאפשר שימוש בכינויים קבועים (כמו: *Bridge under construction* באופןן ההולם ביותר את הקשר הדיסקורסיבי של משפט המקור בעברית (זהירות! בונים פה גשר).

לאור זאת, דוברי האנגלית תואמים את הגדרת הדובר המזומן של ברמן וסלוביין (Berman & Slobin, 1994), כזו היודע להשתמש במבנים לשוניים התואמים את צורכיהם הייחודיים של סוגי השיח השונים. הם גם עונים על תנאי הלשוניים של ספולסקי (Spolsky, 1989) החינויים לידע>Gובה של שפה שנייה, בהציגם מכלול של ידע באנגלית, יצירתיות והכרת אופציות מבניות רבות ומגוונות. לעומתם, דוברי העברית הכירו את מבנה הסביל באנגלית וידעו להפיקו במטלות התרגום הסגורות, אולם הם לא השכilio להשתמש בו בהקשר הדיסקורסיבי המתאים. מכאן ניתן לראות, כי פרחיה ההווראה דוברי העברית חסרים את מכלול התכונות הלשוניות, המושגיות והתקשורתיות שבאמצעותן נותן הדובר פירוש למטלת התרSTIT ולכל הכרך בהפקתה (Berman & Slobin 1994; Berman, 1995). בנגדוד לתנאי של ספולסקי (1989), הם גם לא הציגו מכלול של ידע בשפתם השניה; לא נמצא יצירתיות בשימוש שלהם באנגלית, והם גם לא הרואו יכולת לתקשר בהצלחה באנגלית בוגון של מצבים (כגון שימוש בתיכון ובבינויים קבועים במקום בסביל). היכולת האקדמית שלהם באנגלית (Spolsky, 1989) רקתה גם היא בחסר, עקב שימוש שאינו הולם לחלוטין בסביל והיעדר שימוש במבנים מרחיקים ומוסמנים נוספים (תיכון ובסביל קטום) באנגלית.

מצאי המחקר נידנים לביאור בעקבות תפיסתו של דן סLOBVIN (Slobin, 1996) לגבי דפוס החשיבה הייחודי הקיים אצל דובר ילידי בעת הפקה לשונית. לפי סLOBVIN, סוג

מסויים של המחשבה שלנו מונע לצורך תקשורת, וביצירת שיח הוא מתאים עצמו לתוך מסגרות לשוניות. מסגרות לשוניות אלו הן הקטגוריות הלשוניות המטופקות לנו על-ידי השפה הראשונה והעיקרית שלנו. לכן, בהציג מאורעות, מצבים ותהליכיים הדובר מאמין זווית ראייה דקדוקית, הקובעת אלו חלקים מן המאורעות או מן המצבים יודגשו ואלו יוטשטשו או כלל לא יאזכרו, מה ייאמר באופן גלוי ומה רק יירמז. השימוש היהודי בשפה מסנן חוויות לפי יכולת השפה, באופן השונה משפה לשפה והמסתכם בשימוש במبنים לשוניים שונים בהתייחסות למאורעות דומים. התוצאה היא אפוא קיום אמצעים רטוריים שונים לתיאור אותם מאורעות בשפות השונות. עדויות רבות מראות, כי דפוסי שפה או אמצעים רטוריים יהודים אלה נרכשים מוקדם מאוד על ידי הדוברים היידיים של השפה, וכי קשה מאוד לפתח רגישויות לשוניות שונות בשלב מאוחר יותר, כאשר אין נדרשות לצורך רכישת שפה שנייה.

לפי סLOBין (Slobin, 1996), לומדי השפה השנייה מתקשים להפניהם קטגוריות לשוניות שאין יכולות להיתפס או להיחזות על-ידים באופן ישיר, כגון מבנים המשקפים המשכיות של פעולות או מבנים התלויים בנסיבות ראותו של הדובר, שכן הם מתקבעים ביןקוותו של הדובר לפי שפטו הראשונה ולא לפי העולם הסובב אותו. בניית הסبيل נראה לנו כאחת מן הקטגוריות הלשוניות הללו, המעציבות את זווית הראייה של הדובר. לראה: דוברי העברית במחקר זה הפיקו מבני סביל ובים באנגלית במלות התרגום הסגורות. אולם כשהתבקשו להפיק שיח באנגלית, קרי: להשתמש בחשיבה הלשונית הייחודית הנדרשת להפקת תסריט, הכריעו אילוצי העברית והעדפותיה, ועקב כך מיעטו דוברי העברית להשתמש בסبيل, הממלא בשפתם תפקיד מרכזי פחות מן התפקיד שהוא מלא באנגלית.

השלכות

המצאים העולים ממחקר זה מוכיחים את ידיעותינו לגבי התפיסה הלשונית של דובר שפה ילידי ולגבי ההעדפות המבניות של שפת האם ושל שפת העיר, והם גם מוכיחים את הבנתנו לגבי הנדרש מדבר שפה מיוון: אינטגרציה של ידע לשוני נרחב והכרת אופציונות מבניות רבות ומגוונות. יתרה מזאת: ההבדלים בין שתי קבוצות הדוברים והממצאים לגבי ידע הסبيل והשימוש בו, מהותיים לחקר לימוד אנגלית והוראתה כשפה זורה בישראל. נראה כי שיעורים מטא-לשוניים על מבנה הסبيل והבדלי השימוש בו בעברית ובאנגלית חשובים ביותר לפريحיה הוראה ולמורים לאנגלית. באמצעות שיעורים אלה הם יכולים להיחשף למבני לשוניים מגוונים על מכלול היבטים בשתי השפות, לשפר את המודעות הלשונית שלהם בתחום הדעת של הוראתם וגם להרחיב ולארגן טוב יותר את

הידע הלשוני שלהם (Strauss, Ravid, Magen & Berlinger, 1998).

ממחקר זה עולה שיש חשיבות רבה גם לאופיין של המטלות הניתנות במחקר הבחן ידע לשוני אצל דוברים מיוונים. חשוב לשלב מגוון של מטלות, מרמת המשפט ועד לרמת השיח, שבחן שורדים בטבעיות מבנים שונים, ולפי שוהמי (Shohamy, 1991) והעולה ממחקר זה, יש להקפיד גם על שילוב הולם בין מטלות מובנות וUMBOKROT (כתרוגום משפטיים) לבין מטלות פתוחות (כהפקה אוטנטית), שכן רק כך נוכל לקבל תמונה נרחבת, מלאה ומהינה לגבי ידע הדוברים בשתי השפות.

מקורות

אלפי-שבתאי, א' (1999). *תפישת מבנה הסביר, הפקתו ו שימושיו בשפת האם ובשפה היעד בקשר פרחיה-זרואה לאנגלית, עבודה גמר לתואר מוסמך*. בית הספר לחינוך, אוניברסיטה תל-אביב.

Alfi-Shabtay, I. (1999). Passives and alternatives in different text types in Hebrew. In A. R. Aisenman (Ed.), *International Literacy Project working papers in developing literacy across genres, modalities and languages*, Vol. 1, (pp. 58-67). Tel Aviv: Tel Aviv University Press.

Alfi-Shabtay, I., & Ravid, D. (2000). *Usage of English passive as a function of discourse structure in English and Hebrew speaking teacher trainees*. Unpublished manuscript, Tel Aviv University.

Barber, E. J. W. (1975). Voice - Beyond the passive. *Berkeley Linguistic Society*, 1, 16-24.

Berman, R. A. (1978). *Modern Hebrew structure*. Department of Linguistics Tel Aviv University: University Publishing Projects.

Berman, R. A. (1979). Form and function: Passives, middles and impersonals in Modern Hebrew. *Berkeley Linguistic Society*, 5, 1-27.

Berman, R. A. (1980). The case of an (S)VO language: Subjectless constructions in Modern Hebrew. *Language*, 5, 759-776.

Berman, R. A. (1985). Acquisition of Hebrew. In D. I. Slobin (Ed.), *The crosslinguistic study of language acquisition* (pp. 255-371). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Berman, R. A. (1990). On acquiring an (S)VO language: Subjectless constructions in childrens Hebrew. *Linguistics*, 28, 1135-1166.

Berman, R. A. (1993). Marking of verb transitivity in Hebrew-speaking children. *Journal of Child Language*, 20, 641-669.

Berman, R. A. (1995). Narrative competence and storytelling performance: How children tell stories in different contexts. *Journal of Narrative and Life History*, 5(4), 285-313.

Berman, R. A. (1999, June). Discourse stance. In R. A. Berman (Chair), *Talking*

- and writing about conflict situations at different ages and in different languages. Panel conducted at the International Pragmatics Conference on Pragmatics and Negotiation, Tel Aviv University & The Hebrew University.
- Berman, R. A., & Slobin, D. I. (1994). *Relating events in narrative: A crosslinguistic developmental study*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associate Publishers.
- Berman, R. A., & Ravid, D. (1999). *The oral/literate continuum: Final scientific report to the Israeli Scientific Authority*. Tel Aviv: Tel Aviv University.
- Bialystok, E. (1991). Metalinguistic dimensions of bilingual language proficiency. In E. Bialystok (Ed.), *Language processing* (pp. 113-140). Cambridge: Cambridge University Press.
- Budwig, N. (1990). The linguistic marking of nonprototypical agency: An exploration into children's use of passives. *Linguistics*, 28, 1221-1252.
- Chafe, W. (1994). *Discourse, consciousness, and time: The flow and displacement of conscious experience in speaking and writing*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Comrie, B. (1977). In defense of spontaneous demotion: The impersonal passive. In P. Cole, & M. Sadock (Eds.), *Syntax and semantics 8: Grammatical relations* (pp. 47-58). New York: Academic press.
- Comrie, B. (1988). Passive and voice. In M. Shibatani (Ed.), *Passive and voice* (pp. 9-23). Amsterdam: John Benjamins.
- De Villiers, J., & De Villiers, J. (1985). The acquisition of English: Passives. In D. I. Slobin (Ed.), *The crosslinguistic study of language acquisition*, 1 (pp. 96-103). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- English Curriculum for State Schools and State Religious Schools Grades 5-12* (new edition) (1988). Jerusalem: Ministry of Education and Culture, Curriculum Development Division.
- Ferreira, F. (1994). Choice of passive is affected by verb type and animacy. *Journal of Memory and Language*, 33(4), 715-736.
- Flower, L., & Hayes, J. R. (1981). Cognition process theory of writing. *College Composition and Writing*, 32, 365-387.
- Hurwitz, S. D., Miro, M. S., & Johnson, B. T. (1992). Source credibility and the language of expert testimony. *Journal of Applied Social Psychology*, 22(19), 1909-1939.
- Keenan, E. (1985). Passives in the world's language. In T. Shopen (Ed.), *Language typology and syntactic description* (pp. 243-281). Cambridge: Cambridge University Press.
- Myhill, J. (1997). Towards a functional typology of agent defocusing. *Linguistics*, 35, 799-844.

- Ravid, D., & Avidor, A. (1998). Acquisition of derived nominals in Hebrew: Developmental and linguistic principles. *Journal of Child Language*, 25, 229-266.
- Riley, K. (1991). Passive voice and rhetorical role in scientific writing. *Journal of Technical Writing and Communication*, 21(3), 239-257.
- Selinger, H. W. (1989) Semantic transfer constraints on the production of English passive by Hebrew-English bilinguals. In H. W. Dechert, & M. Raupach (Eds.), *Transfer in language production* (pp. 21-33). Norwood: New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Shibatani, M. (1985). Passives and related constructions: A prototype analysis. *Language*, 61, 821-842.
- Shohamy, E. (1991). Connecting testing and learning in the classroom and on the program level. In J. K. Phillips (Ed.), *Building bridges and making connections. Northeast Conference Reports* (pp. 154-178). So. Burlington, VT: Northeast Conference.
- Slobin, D. I. (1996). From thought and language to thinking for speaking. In J. Gumperz, & S. Levinson (Eds.), *Rethinking linguistic relativity: Studies in the social and cultural foundations of language*, 17 (pp. 70-96). Cambridge: Cambridge University Press.
- Spolsky, B. (1989). *Conditions for second language learning: Introduction to a general theory*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Strauss, S., Ravid, D., Magen, N., & Berlinger, D. C. (1998). Relations between teachers subject matter knowledge, teaching experience and their mental models of childrens minds and learning. *Teaching and Teacher Education*, 14(6), 579-595.
- Tobin, Y. (1994). *Invariance, markedness and distinctive feature analysis. A contrastive study of sign systems in English and Hebrew*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Widdowson, H. G. (1971). The deep structure of discourse and the use of translation. In S. P. Corder, & E. Roulet (Eds.), *Linguistic insights in applied linguistics* (pp. 61-81). Paris: Didier.
- Wilkinson, A. M. (1992). Jargon and the passive voice: Prescriptions and proscriptions for scientific writing. *Journal of Technical Writing and Communication*, 22, 319-325.

נספח

שאלון מחקר

מטלת תרגום המשפטים מעברית לאנגלית

1. לא אמרו לי שיש מבחנים היום, אז בכלל לא התכוונתי.
2. אז מה אם נמכרו 2000,0 עותקים של הספר הזה? לדעתי זה סתם ספר משעמם.
3. זהירות, בונים פה גשר.
4. הוחלט להעביר את ההרצאה לחדר 273.
5. לא מקבלים פה צ'קים; אני אשלם בויזה.
6. לא תקבל לעובודה בלי המלצה טובות.
7. הבעייה בין העובדים נפתחה, לא הייתה צורך להילחץ ממנה.
8. פרצטו לו לדירה, אבל לא יקחו לו כלום.
9. לא יפטרו אותו, אבל לא יתנו לו להמשיך לעבוד עם לקוחות.
10. מחררי הדירות ביישוב יוכפלו עד סוף השנה. זאת השקעה טובה ל귄ות שם דירה
עכשווי.

מטלת תרגום השיח

(הפסוקיות המודגשות הן הפסוקיות שקדדו במטלה זו).

האסופית (Anne of Green Gables)

"סדרת הספרים 'האסופית' תורגם לשלושים שפות ונמכרہ עד היום כבשמונה מיליון עותקים", אומר הסופר יהודה אטלי. בישראל עצמה נ��נו עד כה כארבעים אלף עותקים משלושת הספרים הראשונים של "האסופית". "האסופית" הוסתרה שלוש פעמיים וזכתה להצלחה רבה. הסיפור אף הפך להציגת ילדים, שהועלתה בגרסאות שונות במדינות רבות. בעיירה קאונדייש שבאי הנסיך אדוארד (Prince Edward's Island) זכתה הסדרה להצלחה יוצאת דופן. בשנת 1936, עוד בחיה של סופרת הסדרה, הקימו במקום פארק לאומי בשם "גרין גיבלס", הנקרא על-שם הספר הראשון בסדרה (שתורגם לעברית כ"האסופית"); וכדי לספק את דרישות הקהל, מעלים שם מזה שנים ובותה הצגה קבועה של "האסופית" בתיאטרון המקומי.

מטלת ההפקה: הוראות

חברו טקסט באנגלית בן חמיש שורות לפחות לפחות, המתאר את קו הייצור של פריט אופנתי,
על-פי הנקודות הבאות:

Please write a paragraph describing the production line of a fashionable item

(e.g. an evening gown), from the moment it is conceived by the designers, to the point when it is sent out to the stores.

You may use the following words and phrases:

to design	a tag
a designer	to check
a design plan	quality control
manufactures	a defect
materials	to repair
fabric	revision
silk	satisfying
linen	a report
cutting room	price
to sew	sellers
accessories	models
button	fashion magazine
belt	customers